

Gintautas VAITOŠKA

International Theological Institute, Trumau, Austria

Skaistumas kaip gimties galios įsmeninimas

SANTRAUKA. Straipsnyje nagrinėjama skaistumo dorybė remiantis jos apibrėžimu Katalikų Bažnyčios katekizme. Pateikiami argumentai žodžio „lytis“ keitimui į jo sinonimą „gimtis“, išskleidžiamos „asmens“ ir „įsmeninimo“ sąvokos, aprašoma, kaip jos suprantamos krikščioniškoje tradicijoje, priešpriešinant šį supratimą paplitusiam „asmeniškumo“ kaip „privatumo“ suvokimui; apmąstoma žodžio „skaistus“ vartosenos ne moralinei savybei išreikšti lietuvių kalboje prasmė.

RAKTAŽODŽIAI: skaistumas, gimtis, gimtiškumas, asmuo, įsmeninimas, skaistus.

Įvadas

Šio straipsnio pavadinimas išreiškia Katalikų Bažnyčios katekizme pateikiamo skaistumo apibrėžimo pirmojo sakinio pradžios mintį: „Skaistumas reiškia darnų seksualumo įjungimą į žmogaus asmenybę <...>“ (2337). Kartu galima pastebėti, kad, nors taip sakydami mes nenutolstame nuo katekizme pateikto apibrėžimo prasmės, tačiau žodžiai „gimtis“ ir „įsmeninimas“ skiriasi. Kalbėdami apie „gimtį“ pažvelgsime į termino etimologiją, o nagrinėdami žodį „asmuo“ atkreipsime dėmesį į ne visada moraliename diskurse prisimenamą jo reikšmę teologijoje. Straipsnio pabaigoje pažvelgsime ir į žodį „skaistumas“ ar „skaista“ – šįkart labiausiai fenomenologiniu požiūriu, kuris nuostabiai ir, galima sakyti, išskirtinai atsiskleidžia tik lietuvių kalboje. Šių minčių tikslas yra padėti gyvai ir įtikinamai atskleisti skaistumo dorybės reikšmę jaunimo ir šeimos pastoracijos praktikoje.

„Gimties“ galia

Žodis „gimtis“ *Lietuvių kalbos žodyne* pateikiamas kaip žodžio „lytis“ sinonimas¹. Minimi trys tokios vartosenos pavyzdžiai: botaniko pranciškono Jurgio Pabrėžos, rašytojos Šatrijos Raganos ir kalbininko Konstantino Sirvydo raštuose. Pastarasis taip paaiškina žodį „lytis“: „viena iš dviejų gyvųjų būtybių gimčių“². J. Pabrėža vartojo ir būdvardį „gimtinis“, kurį būtų galima laikyti žodžio „lytinis“ sinonimu. Beveik nuosekliai žodį „gimtis“, o ne „lytis“, vartojo Vydūnas. Tačiau mūsų dienomis lietuvių kalboje vyriškumui ar moteriškumui pažymėti vartojamas lietuviškas žodis „lytis“ arba tarpautinis „seksualumas“. Kodėl siūlome vietoje žodžio „lytis“ dažniau sakyti „gimtis“?

Atrodo, nesuklysimė sakydami, kad žodis yra tuo labiau vykęs, kuo tiksliau jis apibūdina savo pažymimą reiškinį. Žodis „seksualumas“ kyla iš lotyniškojo „sexus“, kuris tikriausiai yra žodžio „secare“ – atskirti – vedinys³. Lietuviškasis terminas „lytis“ turi keletą reikšmių, daugelis jų reiškia pavidalą, išvaizdą ar formą⁴. Tad „lytis“ ar „sexus“ nurodo, kad vyras ir moteris yra skirtingi, tačiau žodis „gimtis“ taip pat pasako, *kodėl* jie yra skirtingų formų. Kūno formos, arba vadinamieji „antriniai seksualiniai požymiai“, – tokie kaip kūno formų, pečių ir dubens proporcijų skirtumas, balso tembras – yra testosterono vyro organizme ir estrogeno moters organizme veiklos padariniai⁵. Kaip žinia, svarbiausia testosterono funkcija yra brandinti sėklą, o estrogeno – kiaušinėlių atitinkamai vyro ir moters organizmuose, tad žodis „gimtis“ reiškinį apibūdina išsamiau. Šeimos specialistas kroatas Mario Živkovičius, kalbėdamas Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijoje, taikliai pastebėjo, kad svarbiausias skirtumas tarp vyro ir moters yra toks, jog vyras gali tapti tėvu, o moteris – motina⁶. Tas, kuriam toks pasakymas skamba kaip susiaurinantis vyriškumą ir moteriškumą iki biologijos, pasak Ch. Dawsono, yra paveiktas pozityvistinės mokslo tradicijos, kuriai pradžia davė islamo filosofo Averojaus (Averroes) Aristotelio vertimai ir interpretacija. Averojus atmetė Aristotelium svarbią metafizinę reiškinų dimensiją – *causa efficiens* ir *causa finalis*; kitaip sakant, ėmė juos matyti atsietai nuo jų Kūrėjo ir Jo jiems duoto tikslo – tad ir nuo jų grožio bei didybės. Biologija (vieni pirmųjų pozityvistinės mokslo krypties atstovų buvo Padujos universiteto medikai ankstyvojo Renesanso epochoje)

¹ „Gimtis“, *Lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 11 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=gimtis&id=11040900000>.

² „Lytis“, *Lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 11 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=lytis&id=18061090000>.

³ „Sex“, *Oxford English Dictionary*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 11 d., <https://www.oed.com/viewdictionaryentry/Entry/176989>.

⁴ „Lytis“, *Lietuvių kalbos žodynas*.

⁵ L. Sherwood, *Fundamentals of Human Physiology* (Cengage Learning, 2011), 578.

⁶ Mario Živkovičius (g. 1939) – Zagrebo šeimos centro įkūrėjas, vienas iš judėjimo „Už gyvybę“ Kroatijoje ir Europoje puoselėtojų, su žmona Darja dvi kadencijas yra Popiežiškiosios šeimos tarybos nariai.

tapo suvokiama tik kaip kūniškų procesų raiška⁷. Tačiau nuo šios „tik biologijos“ priklauso žmogaus gyvenimas ir mirtis.

Bažnyčios tradicijoje iki pat XX a. antrosios pusės žodžiai „seksualumas“, „seksualiniai santykiai“ ar juo labiau „seksas“ buvo nevartojami. Šv. Tomas, *Teologijos sumoje* aprašydamas žmogaus asmenybės sandarą, galėjo vartoti žodį „seksualinė galia“ – *vis sexualis* (lotynų kalbos vartosenoje jis minimas nuo V a.⁸), tačiau šv. Tomas kalbėjo apie „generuojančią galią“ – *vis generativa*⁹. Per ilgus doktrinos vystymosi amžius sutuoktinių intymūs santykiai „seksualiniais“ nebuvo pavadinti nė karto: pradedant šv. Augustinu ir baigiant šv. Pauliaus VI enciklika *Humanae Vitae*. Šv. Augustinas savo klasikiniam veikale *De Bono Coniugali* kalbėjo apie „vedybinį susijungimą“ (*copulatio coniugalis*)¹⁰, šv. Tomas – „santuokinį aktą“ (*actus matrimonialis*) ir „kūnišką susijungimą“ (*copula carnalis*)¹¹, moralinės teologijos klasikas Alfonsas Liguoris vartojo terminą *actus coniugalis*¹², popiežius Pijus XI enciklikoje *Casti Connubii* – *actus coniugii*¹³, o Vatikano II Susirinkimo pastoracinė konstitucija *Gaudium et Spes* – *actus coniugalis* ir *amor coniugalis*¹⁴. Žymiojoje šv. Pauliaus VI enciklikoje *Humanae Vitae* vartojami šie terminai santuokiniam aktui pažymėti: *actus coniugium*, *coniugalis amor*, *coniugi actus* etc.¹⁵, bet niekur nekalbama apie „seksualinį aktą“. Kita vertus, Bažnyčia, siekdama dialogo su pasauliu, labai paplitus seksualumo terminui, jį mini vėlesniuose Bažnyčios dokumentuose – tokiuose kaip *Persona Humana*. *Apie kai kuriuos seksualinės etikos klausimus* ar *Žmogaus lytiškumo tiesa ir reikšmė*. *Auklėjimo gairės* – tačiau net ir pastoracinė konstitucija *Gaudium et spes* lotyniškame tekste šį žodį vartoja tik kartą, tame pačiame sakinyje kalbėdama apie gimties galią: *Indoles vero sexualis hominis necnon humana generandi facultas mirabiliter exsuperant ea quae in inferioribus vitae gradibus habentur* (liet. „Lytine sąranga ir dauginimosi sugebėjimais žmogus

⁷ Christopher Dawson, *The Crisis of Western Education* (New York: Sheed & Ward, 1961), 47.

⁸ *Oxford English Dictionary*. Oxford University Press, 1991.

⁹ Thomas Aquinas, *The Summa Theologica*, I, 78, 2, translated by Fathers of the English Dominican Province, Benzinger Bros edition, 1947, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d., <https://isidore.co/aquinas/summa/>.

¹⁰ Augustinus, *De Bono Coniugali*, III, 3, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 11 d., www.documentacatholicaomnia.eu/03d/0354-0430_Augustinus_De_Bono_Coniugali_Liber_Unus_LT.doc.

¹¹ „Sancti Thomae de Aquino Scriptum super Sententiis“, liber IV distinctio XXVI, *CORPUS THOMISTICUM*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d., <https://www.corpusthomicum.org/snp4026.html>.

¹² Alphonsus de Liguori. *Theologia Moralis. Tomus Quartus. Tractatus de Matrimonio* (Romae: Typis Polyglotis Vaticanis, MDCCCXII), 82.

¹³ Pius XI, *Casti connubii*, II, 47, žiūrėta 2015 m. rugsėjo 11 d., https://www.vatican.va/content/pius-xi/la/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19301231_casti-connubii.html.

¹⁴ Constitutio pastoralis de ecclesia in mundo huius temporis *Gaudium et spes*, 49; 50, žiūrėta 2015 m. rugsėjo 11 d., https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_lt.html.

¹⁵ Paulus PP. VI, *Litterae encyclicae Humanae vitae*, 2, 7, 8, 12, žiūrėta 2015 m. rugsėjo 15 d., https://www.vatican.va/content/paul-vi/la/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_25071968_humanae-vitae.html.

nuostabiai pranoksta žemesnes gyvybės formas <...>“)¹⁶. „Generatyvinės“ – ne seksualinės – galios terminas vartojamas ir *Casti Connubii*¹⁷.

Suvokdamas, kad jame veikia stipri ir gili *gimtinė* galia, žmogus gali geriau ją valdyti. Francis'o Bacono XVI a. pabaigoje suformuluotas principas „žinojimas yra galia“ tapo mokslinio ir technologinio progreso pamatu¹⁸, tiesa apie savo asmenybę yra svarbiausias terapinis faktorius psichoanalizėje¹⁹, išlaisvinantis tiesos poveikis yra suformuluotas Jono evangelijoje (Jn 8, 32), o Pradžios knygoje sakoma, kad vardus gyvuliams suteikęs Adomas turėjo jiems galią (Pr 1, 26; 2, 19). Suvokimas, kad „aš jaučiu stiprią *gimtinę*, o ne *lytinę* arba *seksualinę* aistrą“ gali padėti ją suvaldyti tiek jaunuoliui, tiek merginai, nors kiek skirtingu būdu. Jaunas vyras labiausiai geidžia moters kūniškai; sakydamas sau, kad jis turi „seksualinių poreikių“, jis patenka į psichoanalizės kūrėjo S. Freudo kultūrai paspęstus spąstus, perimtus ne vieno kitos specialybės mediko, sakančius, kad „susivaldyti yra nesveika“²⁰. Žodžio „gimtinis“ etimologinė atmintis, kalbanti apie „kūno“ troškimą pradėti kūdikį, žinoma, konkuruoja su šios galios egocentriškąja-vartotojiškąja dimensija. Tais laikais, kai ši aistra dar nebuvo vadinama „seksualine“, skaistumas irgi buvo iššūkis – taip pat ir skaistumas viena-tvėje²¹. Tad būtų naivu teigti, kad vien tikslesnis terminas išsprendžia problemą, tačiau lygiai taip pat būtų netikslu sakyti, kad žodis žmogaus neveikia. Kaip žinia, mūsų dienomis *gender* ideologija savo realybės versiją visuomenei mėgina pristesti visų pirma keisdama žodžius.

Merginoms, kurių gimtiniai troškimai labiau reiškiasi ne tiek kūno pojūčių, kiek romantiškų jausmų ir meilės ilgesiu, suvokimas, kad jos turi raktą į neišmatuojamos gelmės ir galios gyvenimo paslaptį gali padėti ištrūkti iš griežto moters kūno matmenų „standarto“ varžtų.

¹⁶ *Gaudium et spes*, 51.

¹⁷ *Casti connubii*, 47: „<...> generativam autem vim, quippe que in ipsa natura nitatur“ – „<...> generatyvinę galią, kuri glūdi pačioje prigimtyje“.

¹⁸ Frederick Copleston, S.J., *The History of Philosophy, Late Medieval and Renaissance Philosophy*, vol. III (Image Books, 1993), 300.

¹⁹ Erich Fromm, *Religion and Psychoanalysis* (Yale University Press, 1976), 77.

²⁰ Apie įvairialypį ir sudėtingą S. Freudo psichoanalizės poveikį kultūrai reikėtų kalbėti atskirai; viena vertus, S. Freudas buvo savotiškas moralės šalininkas, teigęs, kad civilizacija gimsta seksualinio instinkto suvaldymo sąskaita. Tačiau, kita vertus, jis buvo aršiai nusiteikęs krikščionybės ir ypač Katalikų Bažnyčios atžvilgiu, kuri, jo nuomone, taip varžė žmogaus „seksualinę“ išraišką, kad šis turėjo ją „represuoti“ – t. y. laikydamas seksualinę energiją bloga ir pavojinga, ją savyje neigti ir dėl to patirti asmenybę neurotizuojantį poveikį. S. Freudo tezė apie susivaldymo reikšmę civilizacijos kūrimui buvo periferinė tiek jo paties raštuose, tiek paneigta jau tiesioginių seksualinės-kontraceptinės revoliucijos šauklių, tokių kaip Wilhelmas Reichas ir ypač Herbertas Marcuse'ė. Žr. Wilhelm Reich, *The Sexual Revolution. Toward a Self-Governing Character Structure*, transl. from German by Th. P. Wolfe (NY: Farrar, Straus and Giroux, 1969), I, 2; Herbert Marcuse, *Eros and Civilization. A Philosophical Inquiry into Freud* (Beacon Press, 1966), 34–37.

²¹ Anksčiau minėtas Mario Živkovičius paskaitoje jauniems vyrams kalbėjo, kad jaunuoliui ir viena-tvėje reikalinga patarti „atsakingai naudoti savo tėvystės galias“. Toks pasakymas semantikos prasme tikrai skiriasi nuo paraginimo „valdyti savo seksualinę ar lytinę galią“.

Gimties galios dėka graži yra kiekviena mergina. Tokio išsilaisvinimo patirtis yra žinoma iš JAV gyvenančios vienuolės ir gydytojos Hanos Klaus „Paauglio žvaigždės“ (*Teen Star*) skaistumo programos: kai programoje dalyvaujančioms merginoms padedama pažinti jose veikiančius vaisingumo proceso dėsnius, jos supranta, jog „seksas yra skirtas ne rekreacijai, o prokreacijai“. Ši tiesa joms išryškėja per jų pačių patirtį; programa sėkmingai veikia daugelyje pasaulio šalių²².

Įvardinti, kad jų santuokinis aktas yra *gimtinis*, o ne *lytinis* ar juo labiau *seksualinis*, yra svarbu ir sutuoktiniams. Paradoksalu, tačiau šio principo svarbą atskleidžia ne religinis, o sekuliarus autorius – vienas žymiausių XX a. psichoanalitikų Erikas Eriksonas. Savo klasikinio esė „Aštuoni amžiaus tarpniai“ septintame skyriuje E. Eriksonas kalba ne apie sutuoktinių seksualumą, tačiau apie generatyvumą²³. Kaip minėta, būtent taip gimtinę galią vadino šv. Tomas Akviniėtis – *vis generativa*, tuo apibūdinamas jos esmę, nes „seksualinė“ trauka ir aistra yra ne kas kita kaip vaisingumo hormonų sąlygota vyro ir moters sąveika. E. Eriksonas, vos ne identišškai vėliau Jono Pauliaus II skelbtiems *Kūno teologijos* tekstams, teigia, kad laisvai pasirinktas kūdikio atsisakymas vyro ir moters susijungime lemia jų asmenybės nuskurdimą iki pat „psichologinio invalidumo“. Tai, mūsų laikmečio akimis žiūrint, išties skandalingas tekstas – netgi nemažai daliai tikėjimą praktikuojančių katalikų: kontracepcijos vartojimas tyliai, tačiau fundamentaliai jaukia asmenybės gyvenimą ir toliau sutuoktinius vieną nuo kito. Bažnyčia, žinoma, nekviečia sutuoktinių turėti tiek vaikų, kiek „Dievas duoda“ – tik ragina kurti meilės bendruomenę, kurios nariai, nustatydami vaikų skaičių, turėtų būti dosnūs, tačiau sąžiningai atsižvelgti į savo kūniškos ir psichologinės sveikatos resursus, taip pat ir į gyvenimo aplinkybes²⁴. Akivaizdu, kad išsivysčiusiose šalyse šie resursai leistų sėkmingai vengti demografinės krizės, jei ne kontracepcijos pamėgimas; tokie posakiai kaip „lytinis“ ar „seksualinis gyvenimas“ uždaro sutuoktinius hedonistinio mentaliteto ribose, atitverdami juos nuo egzistencinės gimties galios gelmės²⁵.

Kad vyro ir moters abipusis žavesys kyla iš gyvybės ilgesio gelmės, buvo giliai jaučiama ir gerai žinoma iki pat XX a. antrosios pusės. Lietuvių dainose meilė buvo vaizduojama tokiais simboliais kaip obels sodinimas, jos žydėjimas ir vaisių mezgimas, vaikinai ir merginos eidavo į mišką pasirinkti klevo, jį kirsti vygei daryti ir pan. Baroko ir vėlesnių epochų menininkai įsimylėjęlius piešdavo apsuptus angelų, iš

²² Vašingtone gyvenanti Hannah Klaus (g. 1928) yra kilusi iš Vienoje gyvenusios žydų šeimos. Priėmusi katalikybę, tapo seserimi vienuole, įgijo psichoanalitikės ir ginekologės specialybę. Viešėdama Lietuvoje paskutinio XX a. dešimtmečio pradžioje davė impulsą Lietuvoje pradėti „Paauglio žvaigždės“ programą; vėliau ji transformavosi į dabar gražiai veikiančią skaistumo ugdymo programą „Pažink save“.

²³ Erik Erikson, *Childhood and Society* (New York: W. W. Norton & Co, 1963), 267.

²⁴ *Humanae Vitae*, 10.

²⁵ Daugiau apie E. Eriksono aprašytą neigiamą poveikį, kurį sutuoktinių psichologinei būsenai daro užsivėrimas galimybei pradėti kūdikį, teko nagrinėti straipsnyje: Gintautas Vaitoska, „Killed by the Dragon: The Effects on Contraception on Courtship and Marriage“ in *Torn Asunder. Children, the Myth of Good Divorce, and the Recovery of Origins*. Ed. by M. Harper McCarthy. Humanum. Pontifical John Paul II Institute Series. Grand Rapids, Michigan, 2017.

lankų šaunančių „meilės strėles“; šie angelai daugeliu atveju vaizduojami kaip kūdikiai – pvz., Sandro Botticellio „Pavasaryje“²⁶. Toks meilės suvokimas labai skiriasi nuo mūsų dienų jausenos, kuri, pasak amerikiečių sociologo Marko Regneruso, kalba, kad „seksas yra „natūraliai“ nevaisingas“²⁷. Kadangi kalba ne tik atspindi, tačiau ir kuria kultūrą²⁸, nesunku suprasti, kad tokiai iliuzijai susidaryti reikšmingas buvo ir žodžio pasirinkimas. Grįžtant prie lietuvių kalbos, vargu ar ir mūsų jaunimui *lytiniai* santykiai turi artimą ryšį su gyvybės pradžia, tačiau jei šiuos santykius vadinsime *gimtiniais*, tokį „nepageidautiną“ jų poveikį išstumti į pašamonę bus sunkiau.

Terminas „asmuo“ ir įsmeninimo prasmė

Lotyniškame katekizmo tekste – taip pat itališkame, prancūziškame, angliškame ir kt. – seksualumas įjungiamas į žmogaus asmenį – *persona*²⁹. Pastarasis terminas turi gilesnę reikšmę nei žodis „asmenybė“: jo šaknys siekia antikos laikus, o ankstyvaisiais krikščionybės amžiais jis buvo svarbus apmąstant Švč. Trejybės slėpinį. Jau romėnų vartosenoje šis žodis turėjo kilnumo atspalvį: *persona* buvo vadinama kaukė, per kurią kalbėjo aktorius (*per-sonare*) romėniškame teatre, tačiau šio žodžio vartojimui turėjo reikšmės romėnus paveikęs etruskų teatras, kuriame per kaukę kalbantis aktorius vaidavo deivę, *phersu*. Graikų teatre šis žodis reiškė kaukę, kuri buvo naudojama deivei Persefonei skirtuose festivaliuose, bet kaukė taip pat buvo vadinama žodžiu „proso-pon“ (gr. veidas). Tačiau, kaip pažymėjo Aristotelis, iš visų gyvų būtybių tik žmogus turi veidą³⁰. Tokia ir skirtinga, ir panaši žodžių *phersu*, *persona* ir *prosopon* prasmė, Kennetho L. Schmitzo nuomone, lėmė, kad iš hebrajų kalbos Septuagintą verčiant į graikų kalbą žodis *prosopon* buvo panaudotas išversti biblinei frazei „iš Viešpaties burnos“, o graikiškąjį tekstą verčiant į lotyniškąjį *prosopon* išverstas kaip *persona*. Antrojo Kristaus amžiaus pabaigoje – trečiojo pradžioje rašęs Tertulijonas žodį *persona* panaudojo Švč. Trejybės dieviškųjų asmenų apibūdinimui³¹. Šv. Tomas vėliau rašė, jog nors

²⁶ Apie dangaus sferai priklausančio angelo, dažnai esančio užrištomis akimis ir sužeidžiančio širdis, simbolikos prasmę išsamiau rašoma straipsnyje: Gintautas Vaitoska, „Flirting“, in *Dizionario su sesso, amore e fecondita*. A cura di Jose Noriega, Rene & Isabelle Ecochard (Cantagalli, Sienna, Pontificio Istituto Teologico Giovanni Paolo II per le Scienze del Matrimonio e de la Familia, Roma, 2019).

²⁷ Mark Regnerus, *Cheap Sex, The Transformation of Men, Marriage and Monogamy* (Oxford University Press, 2017), 11.

²⁸ Gabriele Kuby, *The Global Sexual Revolution: Destruction of Freedom in the Name of Freedom* (Sydney: Parousia Media, 2017), 46.

²⁹ „Castitas integrationem sexualitatis in persona significat <...>“, žr. *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 2337, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d. https://www.vatican.va/archive/catechism_lt/p3s2c2a6_lt.htm#II.%20Vocatio%20ad%20castitatem.

³⁰ Kenneth L. Schmitz, „The Geography of Human Person“, *Communio, International Catholic Review*, 13, Spring, 1986. Cituojama iš Kenneth L. Schmitz, *The Texture of Being. Essays in the First Philosophy*, ed. by P. O'Herran (The Catholic University of America Press, 2007), 150–153.

³¹ Joseph Ratzinger, „Concerning the notion of person in theology“, *Communio* 17, Fall, 1990.

žodis *persona* nėra susijęs su Dievu savo kilme, jis gerai išreiškia Dievo tobulumą³²; tad vadinant žmogų asmeniu apibūdinama jo kilniausioji dalis – galia pažinti tiesą, mylėti ir būti laisvam³³.

Tačiau ką reiškia posakis „įjungti seksualumą į asmenį“, arba „įasmeninti“? Šios frazės negalima suprasti dažnai mūsų dienomis vartojama žodžio „asmeninis“ („privatus“) prasme. Gimties galios įasmeninimas reiškia, kad ji tampa meilės – kadangi galia mylėti yra kilniausia žmogaus kaip asmens savybė – o ne kito žmogaus vartojimo dalimi. Karolis Wojtyła, *Meilėje ir atsakomybėje* aprašydamas gimties galios vartotojiškos tendencijos priežastį, pateikia klasikinį krikščioniškosios antropologijos aiškinimą, pagal kurį egocentriškoji kūno geismo dimensija kyla iš gimtosios nuodėmės³⁴. Tai sakant taip pat svarbu pabrėžti, kad gimtiškumas krikščionišku požiūriu (beje, skirtingai nuo įvairių rytietiško dvasingumo formų) yra laikoma pozityvia, mylinčia asmens galia, tačiau gerai jos raiškiai vartotojiškos jos dimensijos reikalinga atsaisyti. Tokią užduotį atlieka skaistumo dorybės ugdymas, o šiai dorybei priešinga yda, skatinanti pasinaudoti kitu žmogumi, yra vadinama neskaistumu, arba gašlumu (lot. *luxuria*)³⁵.

K. Wojtylos pateikiama seksualumo analizė yra suprantama ne tik teologiniu, tačiau ir bendražmogišku požiūriu. Kad ši galia gali reikštis atsietai nuo meilės ar nuasmenintai yra akivaizdu iš tokių tragiškų reiškinių kaip prostitucija arba pornografija. Ši skaistumo vertės prasmė yra lengvai paaiškinama ir tikinčiajam, ir netikinčiajam. Vėlgį svarbus žodynas: jei „vartojantį“ vyro žvilgsnį į moterį apibūdinsime kaip „seksualų“, tokios nuostatos destruktivus poveikis jo asmenybei bus pritemdytas. Tačiau pavadinus jį „gašliu“ problema tampa aiškesnė³⁶.

Teiginį, kad skaistus žmogus gimtinę aistrą įasmenina – išreiškia per meilę, – reikalinga patikslinti apibrėžiant meilės sąvoką. Ne vienas jaunuolis gali pasakyti, kad intymius priešvedybinius santykius su mergina jis pradeda iš meilės. Karolis Wojtyła, sekdamas šv. Tomu Akviniečiu, išskiria tris meilės dalis – meilę kaip patikimą ir žavėjimąsi (*amor complacentiae*), meilę kaip troškimą ar geidimą (*amor concupiscentiae*) ir meilę kaip gero linkėjimą ir rūpinimąsi (*amor benevolentiae*). Pastaroji meilės dimensija yra labiausiai besąlygiška ir tyra; ji trokšta ne kito asmens kaip gėrio sau, bet gėrio tam asmeniui, to, kas jam arba jai yra gera³⁷. Troškimas ir žavėjimasis yra emocinė arba aistringoji meilės pusė; joje žmogus yra receptyvus, jis *patiria* šias vidines būsenas – aistra graikų kalboje kyla iš veiksmožodžio *pathein*, reiškiančio kentėti, patirti, būti „pasyviam“. Be to, žavėjimusi ir troškimu besireiškiančioje meilėje yra akivaizdus

³² Thomas Aquinas, *The Summa Theologica*, I, 29, 3.

³³ Schmitz, „The Geography of Human Person“, 154.

³⁴ Karol Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność* (Towarzystwo Naukowe KUL, 2001), 144.

³⁵ *Katalikų Bažnyčios katekizmas* (Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla, 1996), 2351.

³⁶ Čia labiausiai kalbame apie vyrus, tačiau ir moteris gali žvelgti į vyrą vartotojiškai (neskaisčiai). Vyro neskaistumas labiau reiškiasi kūnišku egoizmu, o moters – emociiniu. Žr. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, 142.

³⁷ Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, 78.

egocentiškumo (nors nebūtinai moraline prasme) elementas – trokšti kito žmogaus sau. Tačiau gero linkinčioje meilėje žmogus *rūpinasi* ir *veikia* dėl kito gėrio; jis yra nebe receptyvus, bet aktyvus. Nors mylintis aktyvumas gali būti uždegtas aistros, jis išlieka ir gimtinių aistros nusileidimo metu, ir romantiškų jausmų mažėjimo fazėje – tada *amor benevolentiae* kyla iš valios³⁸. Pastarąją meilės rūšį šv. Tomas taip pat vadina „draugystės meile“ (*amor amicitiae*)³⁹.

Tad jei jaunuolis jaučia meilę merginai, tikra meilė reikalauja, jog jis trokštų jai tikro gėrio – kad ji būtų laiminga. Čia reikėtų mąstyti apie tikros laimės sąlygas, tačiau kalbant glaustai, tiksliai meilės „sudėtį“ apibūdina Karolis Wojtyła, pasakydamas, kad emocija pagrįsta simpatija turi peraugti į draugystę, o *meilę užbaigia* išpareigojimas⁴⁰. Tik tada gimtinių ir emocinių aistra yra įsameninama, ir meilė tampa skaisti. Tad nors jaunam žmogui, suvokiančiam skaistumą kaip gimtinių aistros reiškimą per meilę, ugdytis šią dorybę nėra labai lengva, vis dėlto, atrodo, yra teisėta manyti, jog toks skaistumo suvokimas – pasinaudojimu pagrįsto santykio mylimojo atžvilgiu atsakymas – jaunimo pastoracijoje gali padėti peržengti paplitusį supaprastintą šios dorybės supratimą – t. y. kaip vien tik susilaikymą nuo intymių santykių⁴¹.

Skaistumo „fenomenologija“

Žodis skaistus lietuvių kalboje turi ne tik moralinę, tačiau ir skaidrumo, aiškumo, spindėjimo ir grožio prasmes. Tuo indoeuropietišškai prokalbei artima mūsų kalba yra unikali tarp kitų Europos kalbų. Žodis „skaistus“, indoeuropietiškosiose kalbose turintis bendrą šaknį (lot. *castus*, vok. *keusch*, angl. *chaste*, pranc. *chaste*, lenk. *czysty* etc.), tik labai

³⁸ Reikia patikslinti, kad „valia“ tiek mūsų kalboje, tiek apskritai Vakarų kultūroje dažnai suvokiama kaip asmenybės galia atlikti tai, kas sunku ir reikalinga pastangų; nors tai yra realistiška valios dalis, vis dėlto verta prisiminti, jog šv. Tomo Akviniečio aprašytoje klasikinėje asmenybės struktūroje valia yra „protingas troškimas“ – *appetitum intellectivum*, t. y. troškimas gėrio universaliu požiūriu – skirtingai nuo juslinio troškimo, kai trokštama konkretaus gėrio (žr. Thomas Aquinas, *The Summa Theologica*, I, 80, 2) Šis gėrio troškimas yra įrašytas kiekvieno žmogaus širdyje. Vatikano II Susirinkimo pastoracinėje konstitucijoje *Gaudium et Spes*, 16, rašoma: „žmogus savo širdyje aptinka įstatymą <...> daryti gera, bet vengti bloga <...>“; šv. Tomo suformuluotoje prigimtinio dorinio dėsnio teorijoje ši tiesa yra savaime suvokiamas praktinio (ar moralinio) proto atsakymas į klausimą, kurį užduoda kiekvienas žmogus: „Ką turiu daryti?“ Tad daryti gera irgi yra žmogaus troškimas, nors kartais ir silpniau girdimas užsidegus pykčio ar kitokiai neigiamai emocijai. Vis dėlto atrodo verta pabrėžti, jog gero darymas tais momentais, kai emocijos tyli, nėra iš išorės ateinančio Dievo įsakymo vykdymas, tačiau paties žmogaus troškimas, girdimas giliausiame jo sielos arba širdies lygmenyje. Rytų krikščionybėje, kurioje būtent širdies, kaip giliausios žmogaus dalies, tiesiogiai susiliečiančios su Dievu, polinkiams suvokti skiriamas didelis dėmesys, kalbama apie „širdies jausmus“, gilesnius negu įprastinės emocijos. Žr. Tomáš Špidlík, *The Spirituality of the Christian East. A Systematic Handbook* (Cistercian Publications, 1986), 108.

³⁹ Thomas Aquinas, *The Summa Theologica*, I–II, 26, 4, ad 2, 78, 2.

⁴⁰ *Ibid.*, 82, 166.

⁴¹ Jauname amžiuje būdinga atsisakyti egoizmo ir turėti idealistinį gėrio kūrimo polėkį. Ši savybė išpūdingai giliai nagrinėta Stasio Šalkauskio esė „Jaunuomenė kaip gyvoji dvasia“, in *Raštai*, t. V (Vilnius: Mintis, 1991).

retai turi platesnę nei moralinę reikšmę. Daugeliu atveju tokia prasmė vartota seniai ir yra išlikusi poezijos tekstuose: Wilhelmas Goethe'ė kalbėjo apie skaisčią mėnesio šviesą⁴², Williamas Shakespeare'as – taip pat apie žvaigždes⁴³, šv. Pranciškus Asyžietis – apie skaisčią upės tėkmę⁴⁴. Tačiau lietuvių kalboje žodis „skaistus“ turi 12 reikšmių, iš kurių tik viena skirta moralinei savybei aprašyti! Kai kuriomis prasmėmis šis žodis nebevertojamas, tačiau tokie posakiai kaip „skaisti saulė“, „skaisti šviesa“ ar „skaistus veidas“ tebėra suprantami ir kasdienybėje vis dar girdimi. Kiti pasakymai nebe tokie įprasti: skaisčios akys – „neapsiblaususios, žvalios“, skaičius upelio vanduo – „skaidrus, švarus, tyras, permatomas“, skaičius protas – „blaivus, aiškus“, skaičius paukščio giesmės balsas – „skarbus, skambus“, skaičius gyvenimas, skaištūs atsiminimai – „linksmi, giedri“⁴⁵.

Sakėme, kad šios žodžio „skaistus“ reikšmės nekalba apie moralines savybes ir, žvelgiant paviršutiniškai, tai yra tiesa. Tačiau ši teiginį reikalinga patikslinti. Moralūs, arba dori, veiksmai yra geri⁴⁶; gėris yra transcendentalija – viena esminių būties savybių – kuri yra sukeičiama su pačia būtimi (arba tapati jai)⁴⁷ ir su tiesos bei grožio transcendentalijomis⁴⁸. Kitaip sakant, to, kas gražu, giliausia prasmė yra ir gera, ir teisinga; ši tiesa yra suprasta ne tik krikščioniškoje teologijoje, tačiau matoma ir antikinėje „kalokagatijos“ sąvokoje. Anksčiau išvardintos nemoralinės žodžio „skaistus“ reikšmės kalba apie grožį: skaidraus vandens, giedros dienos, skambios giesmės, gražaus veido (beje, čia galima prisiminti ir tai, kad mums artimiausioje latvių kalboje žodis *skaists* reiškia „gražus“). Grožis traukia, nes yra geras ir malonus. Apibendrinant galima sakyti, kad skaičius žmogus yra geras ir gražus: geras, nes skaištumas reiškia gimties galios nukreipimą į meilę – gėrio teikimą (o ne pasinaudojimą kitu); gražus, nes grožis, kaip suformulavo Albertas Didysis, yra gėrio spindėjimas⁴⁹.

⁴² Dramoje *Claudine von Villa Bella*: „<...> seiner scharmanten die Tränen abzutrocknen, die ihr der keusche Mond abgeloct hat.“ Wilhelm Goethe, „Claudine von Villa Bella“, *Goethe's Werke, Vollständige Ausgabe letzter Hand* (Stuttgart, 1842), 155, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d., https://books.google.at/books?id=cuIZMjKK5iMC&pg=PA155&lpg=PA155&dq=goethe,+keuscher+mond&source=bl&ots=msPghXRVn2&sig=5xC96yeFSQU-gALUGVF1jV3iMSg&hl=lt&sa=X&ved=2ahUK Ewjs_M6B0L_dAhUH3qQKHVHtAWsQ6AEwBXoECAQQAQ#v=onepage&q=goethe%2C%20keuscher%20mond&f=false.

⁴³ „It is the cause, it is the cause, my soul. / Let me not name it to you, you chaste stars.“ *Shakespeare Translations. Othello*, 5, 2, *Litcharts.com*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d., <https://www.litcharts.com/shakescleare/shakespeare-translations/othello/act-5-scene-2>.

⁴⁴ „Lodato sii, mio Signore, per sorella acqua, la quale è molto utile e umile e preziosa e casta.“ Francesco d'Assisi, „Cantico delle creature“, *Sololibri*, paskelbta 2021 m. spalio 4 d., <https://www.sololibri.net/Cantico-delle-creature-testo-e-significato.html>.

⁴⁵ „Skaistus“, *Lietuvių kalbos žodynas*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d., <http://www.lkz.lt/?zodis=skaistus&id=240756200>.

⁴⁶ Jonas Paulius II, *Veritatis splendor*, 6.

⁴⁷ „Ergo bonum et ens conventuntur“. St. Thomas Aquinas's Works in English, *De Veritate*, 21 2, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d., <https://isidore.co/aquinas/QDdeVer21.htm>.

⁴⁸ Michael Vertin, „Transcendentals“, *The New Dictionary of Theology* (A Michael Glazier Book, The Liturgical Press, 1987).

⁴⁹ B. T. Sammon, *The God Who Is Beauty. Beauty as a Divine Name in Thomas Aquinas and Dionysius the Aeropagyte* (James Clark & Co, 2014), 258.

Gero linkėjimas ir gėrio teikimas, kaip jau minėta, yra esminė meilės dimensija. Gerį teikiantis žmogus yra džiaugsmingas – ši savybė matoma šventųjų gyvenimuose⁵⁰, o mūsų dienomis taip pat patvirtinama psichologijos bei neuromokslų atradimų⁵¹. Skaisti saulė ir giedra diena asocijuojasi su gera nuotaika; jau Platono filosofijoje saulė yra Absoliutaus Gėrio simbolis⁵²; pati šio Gėrio prigimtis, kaip ši klasikinė principą suformuluoja šv. Tomas Akvinietis, yra jį spinduliuoti: *bonum diffusivum sui*⁵³. Ir atvirksčiai – tokie žodžiai kaip „apsiniaukęs“, „niūrus“ etc., be to, kad yra vartojami dienos orui aprašyti, taip pat nusako žmogaus nuotaiką. Klasikinė Evagrijaus Pontiečio įvesta sąvoka, apsakanti tokią vidinę būseną (dabar neretai ją apibūdiname kaip „depresišką“) yra *akedija*; jos esmė tokia: žmogus nekenčia to, kas yra, ar to, ką jis turi, bet trokšta to, ko neturi⁵⁴. Neskaistus žmogus dažnai geidžia to, kas jam nėra galima, ir dėl to yra paniuręs.

Apibendrinant galima sakyti, kad lietuvių kalboje skaistumo dorybė turi labai ryškia grožio dimensiją, o grožis žavi ir traukia. Šiame straipsnyje nekalbėjome apie konkrečius skaistumo ugdymo kelius, prasidedančius nuo minčių ir žvilgsnio – kuris yra mąstymo forma – suvaldymo. Tačiau priminsime patį svarbiausią principą, be kurio skaistumas neįmanomas. Šv. Augustinas – didysis teologas, kurio antropologija yra labai realistiška, – pabrėžė, jog šios kilnios dorybės žmogus negali išsiugdyti savo paties pastangomis. Skaistumas yra Dievo dovana. „Niekas geriau neišsaugo skaistumo kaip tas, kuris jį duoda, o Dievas yra meilė“, rašo šv. Augustinas traktate apie mergystę. „Tad skaistumo sergėtoja yra meilė, o jos vieta – nuolankumas. Tai ten, iš tikrųjų, jis gyvena, kuris pasakė, kad jo Dvasia ilsisi ant nuolankiųjų, romiųjų ir virpančiųjų nuo jo žodžių“⁵⁵. Apmąstant pastaruosius žodžius, jaunimui dar reikėtų

⁵⁰ Vienas iš džiaugsmingiausių šventųjų Bažnyčios istorijoje – nepaisant kraštutinai asketiško gyvenimo – yra šv. Pranciškus Asyžietis. Žr. Antanas Maceina, „Džiaugsmas“ in *Saulės giesmė* (Katalikų pasaulis, 1991).

⁵¹ Akivaizdžią tiesą, kad žmogus, kuris turi gerą ryšį su kitais žmonėmis, yra laimingas, patvirtina įvairios psichologijos kryptys (psichoanalitinė, pozityvioji, humanistinė), taip pat PSO psichinės sveikatos apibrėžimas (žr. „Mental health: strengthening our response“, *World Health Organisation*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 23 d., <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>), taip pat gausūs smegenų metabolizmo tyrimai, atskleidžiantys, kad išgyvenant draugiškus santykius smegenyse išsiskiria gerą nuotaiką kuriantys neuromediatoriai (oksitocinas ir serotoninas). Žr. L. Hung et al., „Gating of social reward by oxytocin in the ventral tegmental area“, *Science*, vol. 357, 2017, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 23 d., <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aan4994>.

⁵² Platonas, *Valstybė* (Vilnius: Pradai, 2000), VI, 508.

⁵³ Etienne Gilson, *The Spirit of Medieval Philosophy* (University of Notre Dame Press, 1991), 93.

⁵⁴ Gabriel Bunge, *Akedija. Evagrijaus Pontiečio dvasinis mokymas*, iš vokiečių kalbos vertė Giedrė Sodeikienė (Kaunas: Vox Altera, 2015), 57.

⁵⁵ „Non ergo custodit bonum uirginale nisi deus ipse, qui dedit, et deus caritas est. custos ergo uirginitatis caritas; locus autem huius custodis humilitas. ibi quippe habitat, qui dixit super humilem et quietum et trementem uerba sua requiescere spiritum suum.“ Augustine, „De Sancta Virginitate“, *Scaife Viewer*, žiūrėta 2021 m. rugsėjo 24 d. <https://scaife.perseus.org/reader/urn:cts:latinLit:stoa0040.stoa060.oppl1:52>.

priminti šv. Pauliaus maksimą, kad didžiausia stiprybė ateina iš savo silpnumo suvokimo (2 Kor 12, 9), – kaip ir džiaugsmas Viešpatyje.

Išvados

Gilesnė Katalikų Bažnyčios katekizme pateiktame skaistumo apibrėžime vartojamų žodžių analizė gali padėti jaunimui ir sutuoktiniams pakeisti dažną šios dorybės kaip vien susilaikymo nuo intymių santykių suvokimą. Žodžių „lytis“, „lytinis“ ir „lytiškumas“ keitimas žodžiais „gimtis“, „gimtinis“ ir „gimtiškumas“ gali būti vertingas dėl pastarųjų terminų tikslesnio jų pažymimo reiškinių atspindėjimo ir etimologinės atminties – tai leistų vyro ir moters intymumui sugrąžinti egzistencinę gelmę bei padėtų įsisaugoti savo vertę vien moteriškumu ją liudijančioms merginoms. Gimties galios reiškinio mylint, o ne naudojantis kitu žmogumi, idealas, išplaukiantis iš klasikinio termino „asmuo“ suvokimo, gali būti patrauklus idealistiškai nusiteikusiam jaunam žmogui, o skaistumo dorybės grožio dimensija atskleidžia jos sąsają su džiaugsminga ir pozityvia nuostata tarpusavio santykių srityje. Tokios skaistumo prasmės vertė bei tolesni dialogo su šiuolaikine auditorija akcentai gali aiškėti pastoracinėje praktikoje.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Alphonsus de Liguori. *Theologia Moralis. Tomus Quartus. Tractatus de Matrimonio*. Romae, Typis Polyglotis Vaticanis, MDCCCCXII.
2. Augustinus. *De Bono Conjugali*. Žiūrėta 2015 m. rugsėjo 11 d. https://www.documentacatholicaomnia.eu/02m/0354-0430,_Augustinus,_De_Bono_Conjugali,_MLT.pdf.
3. ——. *De Sancta Virginitate*. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 24 d. <https://scaife.perseus.org/reader/urn:cts:latinLit:stoa0040.stoa060.opp-lat1:52/>.
4. Bunge, Gabriel. *Akedija. Evagrijaus Pontiečio dvasinis mokymas*. Iš vokiečių kalbos vertė Giedrė Sodeikienė. Kaunas: Vox Altera, 2015.
5. Coplestown, Frederick, SJ. *The History of Philosophy, Late Medieval and Renaissance Philosophy*. Vol. III. Image Books, 1993.
6. Dawson, Christopher. *The Crisis of Western Education*. New York: Sheed & Ward, 1961.
7. Erikson, Erik. *Childhood and Society*. New York: W. W. Norton & Co, 1963.
8. Francesco d'Assisi. *Cantico delle creature*. Paskelbta 2021 m. spalio 4 d. <https://www.sololibri.net/Cantico-delle-creature-testo-e-significato.html>.
9. Fromm, Erich. *Religion and Psychoanalysis*. Yale University Press, 1976.
10. Gilson, Etienne. *The Spirit of Medieval Philosophy*. University of Notre Dame Press, 1991.
11. Goethe, Wilhelm. „Claudine von Villa Bella“. *Goethe's Werke, Vollständige Ausgabe letzter Hand*. Stuttgart, 1842. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d. https://books.google.at/books?id=cuIZMjKK5iMC&pg=PA155&lpg=PA155&dq=goethe,+keuscher+mond&source=bl&ots=msPghXRvn2&sig=5xC96yeFSQU-gAIUGVF1jV3iMSg&hl=lt&sa=X&ved=2ahUKEwjs_M6B0L_dAhUH3qQKHVHtAWsQ6AEwBXoECAQQAQ#v=onepage&q=goethe%2C%20keuscher%20mond&f=false.

12. Hung, L., W. Lin et al. „Gating of social reward by oxytocin in the ventral tegmental area“. *Science*. Vol. 357, 2017. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 23 d. <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aan4994>.
13. *Katalikų Bažnyčios katechizmas*. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla, 1996.
14. Kuby, Gabriele. *The Global Sexual Revolution: Destruction of Freedom in the Name of Freedom*. Sydney: Parousia Media, 2017.
15. *Lietuvių kalbos žodynas*. <http://www.lkz.lt/>.
16. Maceina, Antanas. *Saulės giesmė*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1991.
17. Marcuse, Herbert. *Eros and Civilization. A Philosophical Inquiry into Freud*. Boston: Beacon Press, 1966.
18. *Oxford English Dictionary*. <https://www.oed.com/>.
19. Paulus VI, *Gaudium et Spes. Constitutio temporalis de Ecclesia in mundo huius temporis*. https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_lt.html.
20. Paulus VI, *Humanae Vitae*. https://www.vatican.va/content/paul-vi/la/encyclicals/documents/hf_p-vi_enc_25071968_humanae-vitae.html.
21. Pius XI, *Casti Connubii*. https://www.vatican.va/content/pius-xi/la/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19301231_casti-connubii.html.
22. Jonas Paulius II, *Veritatis splendor*. https://eis.katalikai.lt/vb/popieziai/jonas_paulius_ii/enciklikos/veritatis-splendor.
23. Platonas. *Valstybė*. Vilnius: Pradai, 2000.
24. Ratzinger, Joseph. „Concerning the notion of person in theology“. *Communio* 17, Fall 1990.
25. Regnerus, Mark. *Cheap Sex, The Transformation of Men, Marriage and Monogamy*. Oxford University Press, 2017.
26. Reich, Wilhelm. *The Sexual Revolution. Toward a Self-Governing Character Structure*. Transl. from German by Th. P. Wolfe. New York: Farrar, Straus and Giroux, 1969.
27. Sammon, Brandon Th. *The God Who Is Beauty. Beauty as a Divine Name in Thomas Aquinas and Dionysius the Aeropagyte*. James Clark & Co, 2014.
28. Shakespeare, William. „Otello“. *Shakespeare Translations. Litcharts.com*. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d. <https://www.litcharts.com/shakescleare/shakespeare-translations/othello/act-5-scene-2>.
29. Sherwood, Lauralee. *Fundamentals of Human Physiology*. Cengage Learning, 2011.
30. Schmitz, Kenneth L. „The Geography of Human Person“. *Communio, International Catholic Review*. 13, Spring, 1986.
31. Šalkauskis, Stasys. „Jaunuomenė kaip gyvoji dvasia“ in *Raštai*, t. V. Vilnius: Mintis, 1991.
32. Špidlik, Tomáš. *The Spirituality of the Christian East. A Systematic Handbook*. Cistercian Publications, 1986.
33. Thomas Aquinas. *The Summa Theologica*. Benzinger Bros edition: 1947, Lat/English. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d. <https://isidore.co/aquinas/summa/index.html>.
34. Thomas de Aquino. „Scriptum super Sententiis“. Liber IV, distinctio XXVI. *Corpus thomisticum*. Žiūrėta 2021 m. rugsėjo 21 d. <https://www.corpusthomisticum.org/snp4026.html>.
35. Vaitoska, Gintautas. „Killed by the Dragon: The Effects on Contraception on Courtship and Marriage“ in *Torn Asunder. Children, the Myth of Good Divorce, and the Recovery of Origins*. Ed. by M. Harper McCarthy. Humanum. Pontifical John Paul II Institute Series. Grand Rapids, Michigan, 2017.

36. Vaitoska, Gintautas. „Flirting“. In *Dizionario su sesso, amore e fecondita*. A cura di Jose Noriega, Rene & Isabelle Ecochard. Cantagalli, Sienna, Pontificio Instituto Teologico Giovanni Paolo II per le Scienze del Matrimonio e de la Familia, Roma, 2019.
37. Michael Vertin, „Trancendentals“. *The New Dictionary of Theology*. A Michael Glazier Book, The Liturgical Press, 1987.
38. Wojtyła, Karol. *Miłość i odpowiedzialność*. Towarzystwo Naukowe KUL, 2001.

Gauta: 2021 11 12

Parengta: 2021 12 20

Gintautas VAITOŠKA

CHASTITY AS PERSONALIZATION OF THE GENERATIVE POWER

S u m m a r y

Etymological and semantical analysis of key words used in the definition of chastity in the Catechism of the Catholic Church – „chastity means the successful integration of sexuality within the person (...)“ – helps to deepen the understanding of this virtue. The term “sexuality” is estimated critically as it was not used in the Catholic tradition before the second part of the XX century, and even now is employed rarely. Given the utilitarian connotation of the words “sex” and “sexuality” in contemporary culture, the traditional term “generative” instead of “sexual” power, can help to overcome the contemporary illusion that “sex is ‘naturally’ infertile”. Moreover, the word “generative” reflects the power of fertility in man more adequately than “sexual.” In Lithuanian language, the usual word for “sex” is “lytis”; the synonym of this word, “gintis” is proposed for wider usage as it is etymologically related to the process of generation of the new life. As the term “person” reflects what is most noble in man, integrating the generative power within the person means that it ought to be expressed through loving but not through using another person. Such understanding of chastity touches on the idealistic tendency in the psyche of young persons. The word “chaste” in Lithuanian language has, besides the denotation of virtue, ten other meanings, mainly describing the qualities of light and radiance. Thus the word itself automatically implies the beauty of chastity. According to the principle of the convertibility of the transcendentals, chastity thus makes person the person beautiful, good and truthful – attractive ideals to be presented in the pastoral care of youth and also of marriage.

KEYWORDS: chastity, generative power, generativity, person, personalization, chaste.

Gintautas VAITOŠKA – psichiatras, teologijos licenciatas, Šeimos ir santuokos studijų programos vadovas Tarptautiniame teologijos institute Trumau (Austrijoje). Tyrimų sritys: seksualumo etika, *gender* teorija, homoseksualumas, pastoracinė psichologija. El. paštas vaitoska@iti.ac.at.

Gintautas VAITOŠKA – Psychiatrist, Licenciante in Theology, Director of Marriage and Family Studies Program at the International Theological Institute in Trumau, Austria. Areas of Research: sexual ethics, gender theory and homosexuality, pastoral psychology. E-mail vaitoska@iti.ac.at.